

Herpesvirus bij *Testudo horsfieldii* (vierteen landschildpad).

Door Sjef Ramaekers

De vierteenlandschildpad (*Testudo horsfieldii*) is een veel gehouden landschildpad en nog steeds in grote getale in de handel verkrijgbaar. Helaas heeft deze schildpad het imago van gemakkelijk te houden schildpad in gevangenschap, maar de feiten zijn toch anders. Zo wordt binnen het stamboek al jarenlang sterfte onder de dieren gerapporteerd meestal optredend vlak na de winterslaap. Ogenscheinlijk gezonde dieren zijn van de ene op de andere dag zomaar dood.

Voor het goed doorkomen van de winterslaap zijn meerdere factoren van belang zoals algehele conditie en de omstandigheden waaronder de winterslaap plaatsvindt. Maar zijn er nog andere redenen denkbaar waardoor deze schildpaddensoort in het voorjaar het loodje legt?

Testudo horsfieldii wordt beschouwd als een drager van het herpesvirus. Een virus dat bij meerdere schildpaddensoorten voorkomt en als algemeen kenmerk heeft dat het toeslaat en dus ziek maakt op het moment dat de conditie en de afweer van de gastheer te wensen overlaat. Herpes kent verschillende stammen waarbij *Testudo horsfieldii* doorgaans drager is van stamnummer 1432.

Door horizontale overdracht (speeksel, bloed, ontlasting) verspreidt het zich en nestelt zich in de gastheer. Herpes wordt als een erg besmettelijk én dodelijk virus beschouwd. Dit gezegd hebbende, er is ook nog veel onbekend over het virus, zoals hoe zit het met de nakweek van geïnfecteerde ouders? Hoe betrouwbaar zijn de testresultaten? Zijn de antistoffen tegen het virus wel altijd aan te tonen? Is een indirecte besmetting, via aarde of andere voorwerpen in een terrarium, mogelijk?

Kan het zijn dat de aanwezigheid van het virus al dan niet gecombineerd met een slechte conditie en/of slechte winterslaapomstandigheden fatale gevolgen kan hebben voor de *Testudo horsfieldii* die net uit de winterslaap ontwaakt?

Om meer inzicht te krijgen in de problematiek van herpes is er in 2013 een klein onderzoek gedaan maar bij anderen was er veel twijfel of redenen om niet mee te doen:

- Je maakt het jezelf wel heel moeilijk als je weet dat je dieren herpes hebben,
- Als de binnen het stamboek naar het vóórkomen van herpes. Stamboekdeelnemers werden gevraagd of ze bereid waren deel te nemen aan het onderzoek. Een klein aantal was uiteindelijk bereidheid mee te doen dieren herpes blijken te hebben is dat geen bewijs dat sterfte na winterslaap hierdoor veroorzaakt wordt,
- Ik wil de dieren niet vervoeren om een onderzoek te laten doen.

In totaal zijn er van 6 locaties dieren getest. Job Stumpel, dierenarts, verzorgde de bloedafname en de verdere afhandeling van het onderzoek van de bloedmonsters. De

uitkomsten zijn dat op 4 van de 6 locaties de dieren positief getest zijn op herpes. Slechts 2 locaties waren dus negatief voor herpes.

Van de 6 locaties was de volgende achtergrond informatie bekend:

- Op 1 locatie betreft het een dier altijd alleen gehouden (bleek negatief),
- Bij 5 locaties was er sprake van samengestelde groepen en zijn de dieren in contact geweest met andere schildpadden(soorten). Van deze 5 locaties bleken er dus 4 positief te zijn voor herpes,
- Op 3 van de 6 locaties was de laatste 2 jaar voorafgaande aan het onderzoek sprake van onverwachte uitval/sterfte na de winterslaap. Deze 3 locaties zijn nu dus positief getest op herpes.

Voorafgaande aan dit onderzoek was al eerder op 2 andere locaties getest en die locaties bleken eveneens positief.

Voor het eindbeeld betekent dit dat in totaal 8 locaties getest zijn op een totaal aantal van 18 locaties /deelnemers aan het stamboek (stand 2013). Van de 8 locaties getest zijn er 6 (75%) positief bevonden!! Op grond hiervan lijkt het waarschijnlijk dat een groot aantal van de overige locaties ook positief zullen testen.

Wat betekent deze uitkomst nu?

- Als je weet dat je dieren positief zijn geteste, wat dan? De dieren gaan niet gelijk dood maar het betekent wel een extra risico. Bij onvoldoende diermanagement zal herpes zeker toeslaan.
- Ervan uitgaan dat je eigen dieren geen herpes hebben, lijkt gezien de uitkomsten van het onderzoek dat niet reëel. Dat betekent ook dat het uitwisselen van dieren binnen en buiten het stamboek gedaan moet worden met de wetenschap dat herpesbesmetting een reëel risico vormt.
- Het stamboek streeft een (genetisch) gezonde populatie schildpadden in gevangenschap na.
Is dat nu zo? Kun je de doelstelling van het stamboek wel realiseren met zoveel herpes positieve dieren? Wil je als stamboek accepteren dat zoveel dieren herpes positief zijn? Is het wenselijk en zou het lukken groepen negatief en positief geteste dieren binnen 1 stamboek te houden? Wat is daarvoor nodig?
- De hoge prevalentie roept vragen op. Hoe is deze ontstaan? Slechts door uitwisseling van dieren hier? Hoe zit het met de dieren in hun natuurlijke omgeving: hoeveel dieren zijn daar herpespositief? En hoe zit het met de dieren die via farms de handel ingaan, hoeveel van deze dieren zijn herpes positief?

Al deze vragen verdienen wat mij betreft aandacht en bieden genoeg uitdagingen voor de toekomst.

Als stamboekhouder was dit mijn laatste bijdrage voor het stamboek. Na 10 jaar zal Carlos Voogdt van de universiteit Utrecht mijn rol overnemen en als (co) stamboekhouder aan de slag gaan met het stamboek. Carlos werkt als onderzoeker aan de faculteit diergeneeskunde en heeft jarenlange ervaring met het houden van *Testudo horsfieldii*.

Wilt u contact met Carlos dan kan dat via de site van het ESF of via e-mail naar:

cvoogdt@hotmail.com

4 Januari 2015.

Sjef Ramaekers.
